

A falu titkai

Szöllősi Mátyás: *Fóbia*

Helikon Kiadó, Budapest, 2024

A koronavírus első lenyomatai megjelentek az irodalmunkban. A járványregények első fecskéje (amennyiben lehet őket annak nevezni) Krusovszky Dénes *Levelek nélkül* című alkotása volt. Motivikus értelemben Szöllősi Mátyás *Fóbia* című regénye szintén ide tartozik.

A történet hátterét ugyanis a betegség adja, ami egyben meg is határozza a mű időbeliségét. Valamikor az első hullám idején járunk, a közbeszéd az első lezárások körül forog. Az emberek minden köhögő társukban a halálos veszély potenciális hordozóját fedezik fel, az orvosok pedig a kórházak több osztályát kiüritik a koronabetegnek. A lakosság – utólag joggal túlzónak nevezhető – reakcióját az énelbeszélő egy-egy ironikus kiszólással jegyzi: „A köhögés hallatán többen hátrafordultak. Láttam a méregető, gyanakvó arcokat. Néhány idősebb ember arcán maszk volt, az egyik középkorú férfinak pedig, aki velünk egy vonalban álló székek egyikén ült, hiányzott a jobb szemöldöke.”

A jelenbeliség nem mindvégig jellemzi az elbeszélte eseményeket, hiszen a múltból felbukkanó családi foszlányok megmagasztatják a történet linearitását, ahogy a titkokban gazdag nyitófejezet szintén megtöri ezt a szerkesztést. Máskülönb Szöllősi regénye a megszokott mesebeli sémát követi. A fizikusasszony meglátogatná a szélütést kapó nagymamáját a magára hagyott falujában, ám a kényelmetlen buszút után fültanúja lesz egy rablási tervnek a pályaudvar női mosdójában, ami tehát a bonyodalom elindítója. A kibontakozás során a régi családi rejtélyek összefésülődnek a betöréssel, hiszen az

elkövetők a halott nagymama házat szemelték ki célpontnak.

Az események a legkülönfélébb furcsaságok köré szerveződnek. Apró helyzetek fogják meg az olvasót, mint a távol-keleti eladó boltjában történő különös lopás vagy hogy a látszólag iskolázatlan drabális buszszomszédja ijesztően sokat tud a fizikáról. A tét azonban egészen a családi identitás válságáig nő, mert fokozatosan fény derül rá, hogy a gyilkossági gyanúba keveredő Jenő voltaképpen az énelbeszélő eltitkolt családtagja.

Az egyénben is hasonló folyamatok mennek végbe. A kisember tehetetlenségét látjuk a nagy gépezettel szemben, a kafei útvesztőben eltévelyedő hős küzdelmét. A kórházban akadémikusoknak vele a jelentéktelennek tűnő lejárt személyi igazolványa miatt, valamint a rendőrség figyelemztetése a mosdóban kihallgatott tervekről szintén groteszkbe hajlik, hiszen úgy tűnik, a bűnmegelőzést valójában csak hírből ismerik: „- Szóval azt mondja, jól érttem? – vette át a szót a férfi. – Igen, még nem történt meg. – De akkor mégis mit vár tőlünk?”

Kafkával ellentétben absztrakt helyzet helyett egyszerűbb megoldás bontakozik ki. A rendőrség az elkövetők cinkosa, és a fontoskodó unokát inkább az állomásra kísérik (az út során bukkan fel a borítón látható fehér kutya). Részleteket a rendőrség bűnrészességéről nem tudunk meg, hiszen ahogy azt az alcím is előrevetíti, ez a regény egy készülő sorozat első darabja. Így a felütésben felbukkanó pszichiátriai kezelésre sem kapunk kielégítő választ azon túl, hogy „a szemüveges férfi elmondta, hogy jelenleg a J. kórház pszichiátriáján

tartózkodom, mert kiderült, hogy szuicid hajlamaim vannak, és sajnálatos módon a tegnapi este folyamán megkíséreltem megölni magamat”.

A szerző kedvenc módszere a késleltetés, azonban a párbeszédet megszakító helyzetleírások képtelenek a feszültség felkeltésére. A feleslegesen részletes reakciók önisméltésekhez vezetnek, ennek megfelelően túlhangsúlyozza a buszban uralkodó hőséget, a maszk fullasztó hatását, a kórházat uraló halálközelséget. Akár a nyitójelenetet is példának hozhatnánk, ugyanis az információk visszatartása kíváncsiság helyett céltalan dialógust eredményez. Ráadásul a pszichiáter kérdései arról árulkodnak, hogy vagy maga a szerző, vagy a szereplője nincsen adekvát szakismeret birtokában, hiszen a miért kérdéseket értelmetlenségük miatt célszerű elkerülni a beteggel való kommunikáció során. Az elnyújtott leírások ugyanilyen lapos benyomást hagynak maguk után, különösen Jenő szobájának vagy a nagymama házának bemutatásakor. Legyen szó akár a falioráról, akár a megpillantott matematikakönyvről, mind egyik esetben az az érzésünk támad, mint ha egy piszkozatot olvasnánk, amelyből a lektor még nem húzott.

A gyakori nyelvhelyességi hibák megerősítik az iménti gyanút. A felesleges igekötők („kihangsúlyoz”), a személynevek előtti határozott névelő („a Jenő”), valamint az ami és az amely kötőszavak következtelen használata problémás stílusértékű mondatokhoz vezetnek: „A halványzöld fal homályos látványától, amit valószínűleg gyermekkorra óta nem festettek újra, kirázott a hideg”. Amennyiben a narráció az élőbeszédet imitálná, természetesen ezek a tévesztések elfogadhatók

lennének, de nem erről van szó. A regény egészére jellemző a pongyola fogalmazás. Ezért a mű mind a 377 oldalán hűjáván az érzékletességnek és az esztétikai szépségnek, ám nem az elbeszéltrútságok miatt, hanem mert a narráció leginkább egy felhígított blogbejegyzésre hajaz.

Az édesapa fiatalkori autóbalesete után a regény megvillantja bölcséleti ívének maximumát: „Azt hiszem, ha úgy jutsz ki egy autóból, hogy a veled együtt utazó emberek közül csak egyetlen marad életben végül, az egy szörnyen meghatározó trauma.” Szöllősi korábbi kiváló elbeszélései, például a *Váltóáram* című kötete elolvasása után felmerül bennünk az jóindulatú kétely, hogy a *Fóbiában* megjelenő eszmeiség valójában paródia akar lenni, nem pedig nevetséges giccs. Hiszen az elbeszélő elismert fizikus létére kevésbé közhelyes megállapításokra hivatott. Nagy szakmai tudását meg is csillogtatja, amikor a már említett kövér úr a kutatásairól kérdezteti a távolsági buszon. A történetből kieső, kéretlen fizikalecke közel húsz oldalon át tart, és a pszichológus és páciense között lezajló szakmai hibák akaratlanul is elültetik bennünk a kétke-dést a fizikaismeret hitelességéről is. Mindenesetre mindegy, hogy a szerző valóban elolvasott-e néhány könyvet Rovelliről és a hurokgravitációról, vagy sem, a jelenet így is, úgy is szükségtelen okoskodásnak hat.

Habár a járvány mindvégig jelen van, inkább háttérként szolgál. A hangsúlyeltolódás a nyomozás felé folyamatos, amely végül keses támadásba torkollik. A regény hirtelen véget ér és több kérdést nyitva hagy. A valódi kérdés, hogy a nehezen olvasható első rész után érdekel-e bárkit is a folytatás?

Paták Balázs